

TÜRKİYE’DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE İSTİHDAM SORUNU: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ ÖRNEĞİ

Sultan BAYSAN*
Berrin ERCAN*
Adnan ÖZTÜRK*

ÖZET

Türkiye’de eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu öğretmenler 2010 yılına kadar Eğitim Fakültelerinin çeşitli programlarında yetiştirdiği elemanlarca karşılanmaktaydı. 2010 yılında Eğitim Fakülteleri dışındaki diğer fakültelerdeki çeşitli programlarda yetişen elemanlara da 2 yıllık öğretmenlik formasyon eğitimi verilerek öğretmen istihdamı için hak verilmiştir. Tüm meslek dallarında olduğu gibi mezun öğretmen adaylarının istihdamı Türkiye gibi işsizlik probleminin yaşandığı gelişmekte olan bir ülkede üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu araştırmanın çerçevesini Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (SBÖ) Programı oluşturmaktadır. Bu araştırmanın sonuçları Türkiye’deki üniversitelerin Eğitim Fakültelerinde giderek artan program ve kontenjan sayısına karşılık, söz konusu fakültelerden mezun olan öğretmenlerin önemli bir iş kaynağı olan devlet okullarına atamalarının giderek azaldığını göstermektedir. Bulgular, KPSS sınavı içeriği ile SBÖ program içeriklerinin örtüşmediğini, bu sınavda SB öğretmen adaylarının matematik vb alan dışı soruları da yanıtlamak zorunda olduğunu göstermekte; ayrıca öğretmen yetiştiren kurumların program ve kontenjanlarını belirlerken geleceğe yönelik öğretmen ihtiyacının dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim Fakülteleri kontenjanları, KPSS, sosyal bilgiler öğretmenliği programı, öğretmen istihdamı.

Employment Problem in Teacher Training in Turkey: Case Study in Social Studies Teaching

ABSTRACT

Teacher trainees whom the education system needed in Türkiye complete their education mainly at the education faculties. In 2010 a right was given to students of other faculties to become teachers after getting a education sciences formation certificate of 2 years. After sitting a hard exam called KPSS (Public Personnel Choosing Examination) teacher trainees are appointed to their occupation. At this point it is important to investigate employment problems of teachers where the rate of general employment is high. This article evaluates Social Studies teachers’ situation, because while the number of Social Studies programs and teacher trainees are increasing, the number of appointed teachers are fluctuating. Another point is that the content of KPSS exam and Social Studies curriculum do not match. That is the trainees have to answer so

---

* Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

* Uzman, Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Bilgiler Öğretmeni.

* Yrd. Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmede İstihdam Sorunu: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Örneği

called general skills and culture questions including mathematics but not Social Studies questions in depth. In this point it is to be emphasised that there is a need for both revising content of the exam and matching the number of teachers needed for the education system and the number of teacher trainees. Thus, there will not be millions of unemployed graduates with no hope for becoming teachers.

Key Words: KPSS, program of social studies teaching, quotas of education faculties, teacher employment.

1. GİRİŞ

“Okullarda öğretim vazifesinin güvenilir ellere teslimini, memleket evladının, o vazifeyi kendine hem bir meslek, hem bir ideal sayacak üstün saygıdeğer öğretmenler tarafından yetiştirilmesini sağlamak için öğretmenlik, diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, derece derece ilerlemeye ve her halde refah sağlamaya uygun bir meslek haline getirilmelidir. Dünyanın her tarafında öğretmenler, toplumun en fedakâr ve saygıdeğer unsurlarıdır”. Mustafa Kemal (ATATÜRK) (1923) (Söylev ve Demeçleri, 1945).

Bilindiği gibi öğretmenlik, bireyi topluma faydalı hale getirme işidir ve en kutsal meslekler arasında sayılır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında yöneticilerin esas amacı okuma-yazma sorununu gidermek ve Türkiye’nin ihtiyacı olan zanaatkârları yetiştirmektir. Mustafa Kemal bu durumu, 1922 yılında yaptığı konuşmada belirtmektedir: *Milli Eğitim programımızın, Milli Eğitim siyasetimizin temel taşı, cahilliğin yok edilmesidir. Cahillik yok edilmedikçe, yerimizdeyiz... Yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor, demektir. Bir taraftan genel olan cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan toplumsal yaşamda bizzat faal ve faydalı, verimli elemanlar yetiştirmek lazımdır. Bu da ilk ve orta öğretimin uygulamalı bir şekilde olmasıyla mümkündür. Ancak bu sayede toplumlar iş adamlarına, sanatkârlarına sahip olur. Elbette milli dehamızı geliştirmek, hislerimizi layık olduğu dereceye çıkarmak için yüksek meslek sahiplerini de yetiştireceğiz. Çocuklarımızı da aynı öğretim derecelerinden geçirerek yetiştireceğiz* (zonguldak.meb.gov.tr/ust/ataturk/sayfalar/egitim.htm 1922).

Türkiye’de 18 Ağustos 1997’de 4306 sayılı Kanun ile Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu Eğitim uygulamasına geçilmiştir. Söz konusu uygulamaya geçilmesi ile birlikte ilköğretimde okutulacak derslerin yeniden düzenlendiği görülmektedir. Buna göre ilköğretimde okutulacak dersler:

- 4. ve 5. sınıflara Yabancı Dil (İngilizce, Almanca, Fransızca),
- 6. ve 8. sınıflara Trafik ve İlk Yardım,

Sultan BAYSAN-Berrin ERCAN-Adnan ÖZTÜRK

- 1., 2. ve 3. sınıflara Bireysel ve Toplu Etkinlikler,
- 7. ve 8. sınıflara Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi (2005 yılında Sosyal Bilgiler Programında yapılan değişiklikle Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersi kaldırılmış, yerine T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi alınmıştır),
- 4. sınıftan itibaren 8. sınıfa kadar Seçmeli Dersler (Tarım, Yerel El Sanatları, Güzel Konuşma ve Yazma, Drama, Bilgisayar, İkinci Yabancı Dil, Turizm) olarak belirlenmiştir (MEB, 1998). Ayrıca, 6. ve 7. sınıflarda okutulan Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri Sosyal Bilgiler dersi adı altında birleştirilmiştir.

Diğer yandan Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu Eğitime geçilmesi ile birlikte ilköğretimde okutulacak derslerin düzenlenmesi öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültelerinin de programlar yönünden düzenlenmesini gündeme getirmiştir. *“Sekiz Yıllık Zorunlu İlköğretim uygulamalarının ilk yıllarında ortaya çıkan ilköğretim öğretmeni gereksinmesi dikkate alınarak yapılan projeksiyonlarda 2000 yılı için arzın 357,800 gereksinmenin ise 417,500 olduğu belirlenerek planlamaların yapıldığı ve YÖK tarafından Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılmasının gerekçelerinden birisinin bu açığı kapatmak olduğu görülmektedir”* (DPT, 2000: 41). Bu noktada Eğitim Fakültelerinin program sayısı ve kontenjanlarında artış olduğu dikkati çekmektedir. Ancak uzun vadede bu artış, atamaların aynı oranda artmamasından dolayı mezunların istihdam sorununu da beraberinde getirmiştir.

Bu çalışmada 1983–2007 yılları arasında öğretmen yetiştiren kurumlardaki öğrenci sayılarındaki artış ile Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programı bulunan üniversitelerdeki son değişiklik olan 2006–2007 öğretim yılında mezun olan öğretmen adayları ve onların istihdamı üzerinde durulmuştur.

2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMINDA KONTENJAN VE PROGRAM SAYISI AÇISINDAN YAŞANAN DEĞİŞİMLER

İlköğretimde gerçekleştirilen yeni düzenleme ile eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu öğretmen gereksinimini karşılamak üzere Eğitim Fakültelerinde nitelik ve nicelik olarak birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerden biri olan 1997 yılındaki düzenleme ile birlikte Eğitim Fakültelerinde program sayıları üniversiteden üniversiteye değişmekle birlikte aşağıdaki bölümler yer almaktadır:

Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmede İstihdam Sorunu: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Örneği

- İlköğretim (Sosyal Bilgiler, Sınıf, Fen Bilgisi, Okul Öncesi Öğretmenliği)
- Türkçe Eğitimi
- Yabancı Diller Eğitimi
- Beden Eğitimi ve Spor
- Özel Eğitim
- Eğitim Bilimleri Bölümü
- Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
- Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitimi
- Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi (Kavak vd, 2007).

2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinin programlarında yeniden yapılandırılmaya gidilmiştir. 1997’de uygulanan programla disiplinler arası bir anlayış benimsenmiş ve programlar yapılandırılırken yeni alanlarla desteklenmeye başlanmıştır. Nitekim bu yapılandırma ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerine Türkçe Öğretmenliği yapabilmeye olanağı getirilmiş ve buna yönelik dersler de bu alandaki öğretmen adaylarına verilmiştir. Ancak, Sosyal Bilgiler Öğretmenliğini bitiren öğretmen adaylarına Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Türkçe öğretmenliği için atama şansı vermemiş, bu nedenle yan alan Sosyal Bilgiler öğretmen adayları için ayrı bir istihdam alanı olmamıştır.

Bir başka nokta ise öğretmenlik formasyon eğitimi hakkı verilen Eğitim Fakültesi harici diğer fakültelerde de Milli Eğitim Bakanlığı müfredat programlarına uygun içerik olması beklenmelidir. Bu uyumsuzluk Eğitim Fakültesi ve diğer fakülte çıkışlı öğretmen adayları karşılaştırıldığında okullarda farklı öğretim uygulamalarına neden olabilecektir.

Bir yandan program içerikleri düzenlenirken, diğer yandan birçok üniversitede öğretmen yetiştiren farklı alanlardaki programların açılması hız kazanmıştır. Eğitim Fakültelerinde yeni programların açılması ile birlikte bu fakültelerde okuyan öğrenci sayısı da program sayısına paralel olarak artış göstermiştir. Eğitim Fakültelerinde öğrenci sayısında yaşanan değişimler Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1: Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Öğrenci Sayılarının Değişimi (1983–2007)

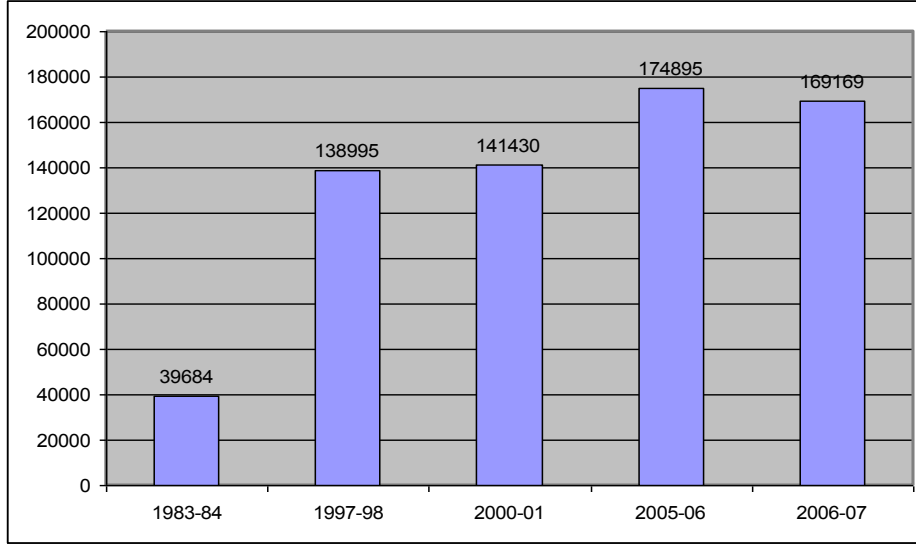
Öğretim Yılı	Öğrenci sayısı
1983–84	39,684
1997–98	138,995
2000–01	141,430
2005–06	174,895
2006–07	169,169

Kaynak: Kavak, Altun ve Aydın, 2007 ve ilgili yıllara ait ÖSYM Kılavuzları

Tablo 1’de görüldüğü gibi Türkiye’de öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrenim gören öğrenci sayısı 1983–2006 yılları arasında 4.3 kat artmıştır. Ancak 2006 yılında bir önceki döneme göre %3.3 oranında bir azalma gerçekleşmiştir. Bu azalmanın nedeni 2006 yılında yapılan düzenlemelerdir (Kavak vd., 2007). Söz konusu düzenlemeler ile birlikte yan alan uygulamasına son verilmiş, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü İlahiyat Fakültelerinin bünyesinden çıkarılmış ve Eğitim Fakültesi bünyesine alınmıştır.

Öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinde görülen bu artışa karşı, atanan öğretmen sayıları dikkate alındığında öğretmen adaylarının istihdam sıkıntısıyla karşı karşıya oldukları görülmektedir. Tablo 1’de de görüldüğü üzere, 2005–2006 öğretim yılında 174,895 öğrenci Eğitim Fakültesi’ne girmiştir. Bu şu anlama gelmektedir: 2008–2009 öğretim yılında 174,895 öğretmen adayı Eğitim Fakültesi’nden mezun olacaktır. Nitekim sadece 2008 yılı birinci atamalarında atanan öğretmen sayısının 19,656 olduğu; aynı yıl ikinci atamalarında ise 16,800 olmak üzere toplam 36,456 öğretmenin atamasının yapıldığı ve sadece belirtilen yıl için yaklaşık 140 bin adayın açıkta kaldığı ortaya çıkmaktadır. 2008 yılında atanan toplam öğretmenlerden 533 daimi, 588’i sözleşmeli olmak üzere 1,121 Sosyal Bilgiler öğretmeni atanmıştır.

Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmede İstihdam Sorunu: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Örneği

Şekil 3: Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Öğrenci Sayılarının Değişimi

Kaynak: Kavak, Altun ve Aydın, 2007 ve İlgili Yıllara Ait ÖSYM

Kılavuzları

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı, Eğitim Fakülteleri bünyesinde İlköğretim Anabilim Dalına bağlı olarak ilköğretim II. kademede okutulması öngörülen Sosyal Bilgiler dersine girecek alan öğretmenlerin yetiştirilmesi amacıyla oluşturulmuştur. 1997 yılında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı bulunan üniversite sayısı üç iken, 1998 yılında bu rakam 22’ye ulaşmıştır. Kontenjan da 370’den 2900’e yükselmiştir. Bu durum Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitime geçilmesiyle ihtiyaç duyulan alanlardan Sosyal Bilgiler Öğretmenliğindeki gelişmeyi göstermektedir. Nitekim 1998 yılından itibaren ‘İlköğretim II. kademede Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler gibi alanlarda iyi öğretmenler yetişmeye başlamıştır’ yorumu yapılmaktadır (Şimşek, 2005: 3).

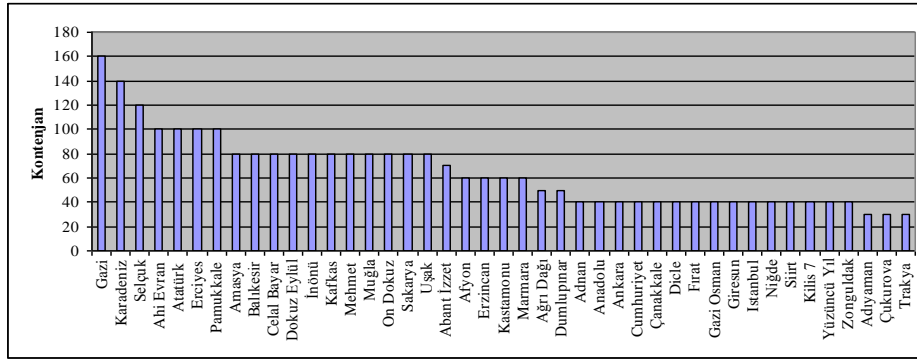
Tablo 2: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı Bulunan Üniversiteler

No	Üniversite Adı	Kontenjan
1	Celal Bayar Üniversitesi	40
2	Gazi Üniversitesi	50
3	Selçuk Üniversitesi	100
TOPLAM		190

Kaynak: ÖSYM II. Basamak Kılavuzu, 1997

Sultan BAYSAN-Berrin ERCAN-Adnan ÖZTÜRK

Tablo 2 ve Şekil 1’de 1997 ve 2007 yılları arasındaki 10 yıllık süreçte Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programının bulunduğu üniversite sayısı ve kontenjanları görülmektedir. Tablo 2’de görüldüğü gibi 1997 yılında toplam üç üniversitede Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı bulunmaktadır. 1997 yılında öğretime başlayan Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programının ilk mezunlarını 2001 yılında vermesi nedeniyle, 2001 yılına kadar bu alanda öğretmen ihtiyacı diğer bölümlerden karşılanmıştır. Nitekim 2000 yılında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezun vermemesine rağmen aynı yıl 2,580 öğretmen adayı Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak göreve başlamıştır (personel.meb.gov.tr, 15.09.2008). Döneme ilişkin atama esaslarına bakıldığında, Sosyal Bilgiler Öğretmeni ihtiyacının karşılanmasında Tarih Öğretmenliği ve Coğrafya Öğretmenliği bölümlerinden mezun olanların da atanabileceğinin belirtildiği görülmektedir. Bu da daha önce de sözü edilen Milli Eğitim müfredatıyla tam uyuşmayan bir programdan mezun öğretmen adaylarının görev yapması anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra atamada Eğitim Fakültesi mezunlarına öncelik verilmekle birlikte öğretmenlik formasyon eğitimi alan Fen-Edebiyat Fakültelerinin Tarih ve Coğrafya bölümleri mezunlarının da Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak atanabileceği yine dönemin atama esaslarında ifade edilmektedir (Tebliğler Dergisi, Haziran 2000).

Şekil 4: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı Bulunan Üniversiteler ve Kontenjanları (2007)

Kaynak: ÖSYM Kontenjan Kılavuzu, 2007

Tablo 2 ve Şekil 1’de görüldüğü üzere 1997 yılında Celal Bayar Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi’nde toplam 190 kontenjanı olan Sosyal Bilgiler programı, 2007 yılında toplam 43 üniversitede 2,800 kontenjana ulaşmıştır. Böylece, söz konusu 10 yıllık süreçte 1997–98

Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmede İstihdam Sorunu: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Örneği

öğretim yılında 3 olan program sayısı, 1998–99’da 29’a, 2006–2007 öğretim yılında 43’e ulaşmıştır. 2008 yılı itibariyle Aksaray ve Çanakkale 18 Mart Üniversiteleri olmak üzere iki programın da açılmasıyla toplam 46 üniversitede Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda öğretmen yetiştirilmektedir. Görüldüğü üzere program sayısı sürekli olarak artma eğilimindedir. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği program sayısı 1997’den 2008 yılına kadar 15 kat artması, ÖSS sonucu adayların bir yükseköğretim programına yerleşme konusundaki şanslarını arttıran olumlu bir unsur olarak görülebilir, ancak bu durum adayların istihdam sorununu dört yıl sonrasına erteleyen geciktirici bir faktör olarak da dikkat çekmektedir.

2007 itibariyle en yüksek kontenjana 160 ile Gazi Üniversitesi sahiptir. Bunu 140 ile Karadeniz Teknik, 120 ile Selçuk üniversiteleri izlemektedir. En az kontenjana ise 30 öğrenci ile Adıyaman, Çukurova ve Trakya üniversiteleri sahiptir. Ancak, kontenjanlardaki bu artışa karşılık, mezunların atama durumları pek iç açıcı görünmemektedir. Örneğin, 2004 yılında üniversitelerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programına ayrılan ikinci öğretim de dâhil toplam kontenjan sayısı 3,540’tır (www.osym.gov.tr, 15.12.2008). Ancak 2008 yılında 533 Sosyal Bilgiler Öğretmeni kadrolu olarak, 643 Sosyal Bilgiler Öğretmeni ise sözleşmeli olarak atanmıştır. Yani mezun olan öğretmen adayı ile atanan öğretmen adayı sayısı arasında 2,364’lük bir fark bulunmaktadır.

Diğer yandan, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ÖSS taban puanlarına bakılması öğretmen adaylarının ÖSS’ye göre başarı düzeylerini göstermesi bakımından anlamlı olacaktır. 2008 yılında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı bulunan üniversitelerde programın yer aldığı fakülteler ve taban puanları Tablo 3’te görülmektedir. Aşağıdaki tablo taban puanları bir fakülteden diğerine farklılık göstermekle birlikte eğitim fakültelerine genel olarak akademik başarısı yüksek öğrencilerin alındığını, İstanbul, Gazi, Çukurova ve Ankara Üniversitesi gibi isim yapmış, önceden kurulmuş fakültelere ise daha fazla rağbet olduğunu göstermektedir.

Sultan BAYSAN-Berrin ERCAN-Adnan ÖZTÜRK

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Puanları (2008)

No	Üniversite	Fakülte	Kontj.	Taban Puan	Tavan Puan
1	İstanbul Üniversitesi	H. Ali Yücel Eğt. Fak.	40	323.579	333.265
2	Gazi Üniversitesi	Gazi Eğitim Fakültesi	160	321.015	331.567
3	Çukurova Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	30	320.728	325.713
4	Ankara Üniversitesi	Eğt. Bilimleri Fakültesi	40	320.276	324.213
5	Anadolu Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	40	320.011	333.600
6	Uludağ Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	40	319.750	325.743
7	Balıkesir Üniversitesi	Necatibey Eğitim Fak.	80	319.088	324.558
8	Selçuk Üniversitesi	A. Kelesoğlu Eğt. Fak.	120	318.759	324.398
9	On Dokuz Mayıs Üniv.	Eğitim Fakültesi	80	318.011	326.150
10	İnönü Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	80	317.975	324.446
11	Erciyes Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	100	317.861	327.140
12	Dicle Üniversitesi	Ziya Gökalp Eğt.Fak.	40	317.828	325.186
13	Adnan Menderes Üniv.	Eğitim Fakültesi	40	316.998	324.090
14	Abant İzzet Baysal Üniv.	Eğitim Fakültesi	70	316.492	319.939
15	Pamukkale Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	100	316.108	322.624
16	Sakarya Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	80	316.069	320.756
17	Fırat Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	40	315.309	323.916
18	Dumlupınar Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	50	314.972	321.910
19	Van Yüzüncü Yıl Üniv.	Eğitim Fakültesi	40	314.920	324.011

***Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmede İstihdam Sorunu: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Örneği***

20	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	60	314.437	320.077
21	Trakya Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	30	314.434	324.437
22	Adıyaman Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	30	314.006	325.509
23	Niğde Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	40	313.870	319.657
24	Amasya Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	80	313.566	324.479
25	Cumhuriyet Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	40	313.552	322.133
26	Zonguldak Karaelmas Üniv.	Ereğli Eğitim Fakültesi	40	313.315	322.983
27	Uşak Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	80	313.262	324.553
28	Ahi Evran Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	100	312.993	320.785
29	Giresun Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	40	312.528	322.668
30	Kastamonu Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	60	312.461	324.225
31	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	40	312.329	332.156
32	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	M. Rıfat Eğt. Fak.	40	312.317	319.943
33	Siirt Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	40	311.949	326.302
34	Kafkas Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	80	310.985	317.057
35	Dokuz Eylül Üniversitesi	Buca Eğitim Fakültesi	80	308.011	331.105
36	Marmara Üniversitesi	Atatürk Eğt. Fakültesi	60	256.389	332.950
37	Karadeniz Teknik Üniv.	Fatih Eğitim Fakültesi	140	245.155	324.503
38	Mehmet Akif Ersoy Üniv.	Eğitim Fakültesi	80	235.836	321.745
39	Doğu Akdeniz Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	70	232.124	296.881
40	Muğla Üniversitesi	Eğitim	80	227.715	325.071

Sultan BAYSAN-Berrin ERCAN-Adnan ÖZTÜRK

		Fakültesi			
41	Aksaray Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	30	219.927	317.845
42	Atatürk Üniversitesi	K. Karabekir Eğt. Fak.	100	215.624	323.971
43	Celâl Bayar Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	80	215.348	319.559
44	Erzincan Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	60	214.802	320.945
45	Ağrı İbrahim Çeçen Üniv.	Eğitim Fakültesi	50	214.474	323.145

Kaynak: ÖSYM, 2008 (sıralama taban puana göre yapılmıştır)

Yol gösterici olarak kullanılmakla birlikte yukarıdaki tablo tavan ve taban puanlar açısından sözel alanda başarılı öğrencileri alan fakülteleri göstermesi açısından ilgi çekicidir. 215 taban puanın altında öğrenci alan üniversiteler bulunurken, 333 puanın üzerinde tavan puana sahip öğrencileri alan üniversitelerin daha iyi bir öğretmen adayı profiline sahip olacağı açıktır.

3. MEZUNİYET SONRASINDA SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ MEZUNLARINI BEKLEYEN İŞSİZLİK PROBLEMİ

Eğitimin amacı insanların yaşadığı toplumun bir parçası olarak onlara çağın gerektirdiği bilgi ve beceri ile donatmaktır. Bu bilgi ve beceriye sahip bireyleri yetiştirmek de ancak kaliteli bir eğitimle mümkün olur. Kaliteli eğitimi sağlayacak en önemli unsur da öğretmendir. Öğretmenlerin bu bilgi ve becerileri kazandırabilecek bireyleri yetiştirmesi sadece onların iyi yetişmiş olmalarına değil, aynı zamanda onların istihdam edilmesi ve çalışma ve yaşam koşullarının da iyileştirilmesine bağlıdır (Dilaver, 1996).

Öğretmenliğe alınan adayların seçiminde geçmişten günümüze kadar çeşitli yöntemler uygulanmıştır (Çağlar, 1987; Okçabol, 2005; Akyüz, 2006). Günümüzde Türkiye’de üniversitelerin eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının devlet okullarında istihdam edilmelerinde Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) sonuçları kullanılmaktadır. KPSS (Kamu Personel Seçme Sınavı) sınavı, *Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik*’in 5. maddesinde aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

Söz konusu maddede KPSS sınavı, (A) grubu olarak adlandırılan kadrolara atanacaklar için kurumların kendi mevzuatına göre düzenleyecekleri giriş sınavına kabul edilecekleri belirlemek ve (B) grubu olarak adlandırılan kadrolara atanmaya esas olacak yerleştirmeyi yapmak amacıyla kullanılacak olan puanları sağlayan merkezi sınav olarak tanımlanmaktadır. İlk olarak 1999

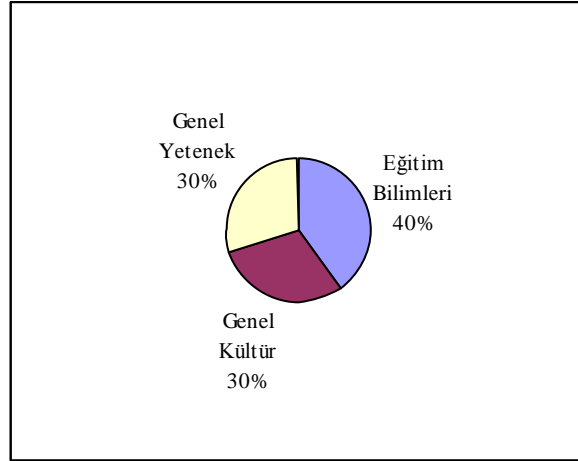
Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmede İstihdam Sorunu: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Örneği

yılında DMS (Devlet Memurluğu Sınavı) adıyla uygulanan sınav, 2002 yılından itibaren KPSS (Kamu Personel Seçme Sınavı) olarak adlandırılmıştır. Öğretmen adayları sınav sonucunda aldıkları puan neticesinde alınacak öğretmen sayısına bağlı olarak atanma şansına sahip olmaktadır (Kavak vd., 2007).

A Grubu Kadrolar: Başbakanlık, bakanlıklar, bunların müsteşarlık, başkanlık ve bağımsız genel müdürlük düzeyindeki bağlı ve ilgili kuruluşları ile bağlı ortaklıklarındaki, özel yarışma sınavına tabi tutulmak suretiyle girilen ve belirli bir yetiştirme programı sonrası yeterlik sınavına tabi tutulan mesleklerle ilişkin kadro ve görevler ile il özel idareleri ve belediyelerin teftiş kurullarına,

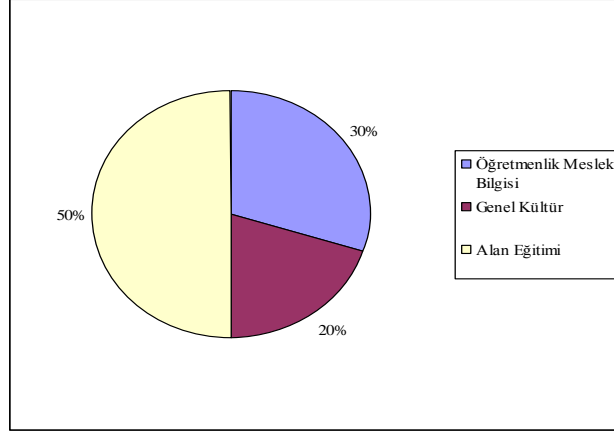
B Grubu Kadrolar: Kadroları 190 sayılı KHK’nin eki listelerde yer alan, genel ve katma bütçeli kurumlarla bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunlar ile kurulan fonlar ve kefalet sandıkları, il özel idareleri ve belediyeler, il özel idareleri ve belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarında yukarıda (a) bendinde belirtilmiş olan meslekler dışında, ilk defa kamu hizmeti ve görevlerine atama yapılacak kadro ve görevlere atanacakları ifade etmektedir (*Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik, 5. Madde*).

Türkiye’de öğretmen atamalarında belirleyici unsur olan KPSS’de 120 Eğitim Bilimleri, 60 Genel Kültür ve 60 tane de Genel Yetenek sorusu yer almaktadır. Bu soruların konu alanlarına göre dağılımı Şekil 5’te görülmektedir.

Şekil 5: KPSS’deki konu alanlarının yüzde dağılımı

Kaynak: Kavak vd. 2007: 79

Şekil 6:Eğitim Fakültelerinde uygulanan programın yüzde dağılımı alanlara göre

Kaynak: YÖK, 2007

Şekil 5'te görüldüğü gibi KPSS'de soruların büyük bir bölümü Eğitim Bilimleri'nden oluşmaktadır. Karşılaştırma olanağı vermesi açısından 2006 yılında yapılan düzenleme sonucunda Eğitim Fakültelerinde uygulanacak programların %50 Alan Bilgisi, %20 Genel Kültür ve %30 Meslek Bilgisi derslerinden oluştuğu bilinmektedir (Şekil 6) (YÖK, 2007). İki şekil karşılaştırıldığında Kamu Personeli Seçme sınavıyla öğretim programlarının uyumsuz olduğu görülmektedir. KPSS'de alan bilgisi yerine genel yetenek, genel kültür ve meslek bilgisi konularının ağırlıklı olarak sorulması önemli bir sorundur. Yine tüm öğretmenlik alanlarından sınava giren öğretmen adaylarının aynı soruları cevaplaması alanlar açısından bazı adaylar için avantaj bazıları için de dezavantaj yaratmaktadır. Örneğin, Sınıf Öğretmenliği adayları öğretim programlarında genel matematik, fizik ve kimya gibi sayısal derslerin olması nedeniyle avantajlı konuma geçmektedir. Özellikle Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programına giriş puan türünün sözel olması bu dalda öğretmen adaylarının KPSS'de matematik sorularında zorlanmalarına neden olmaktadır. Adayların büyük bir kısmı özel ders almak durumunda kalmakta, fakülte yönetimlerine de seçmeli matematik dersi konulması yönünde talepte bulunabilmektedir. Lise sıralarında dahi matematik dersinden uzaklaşan, üniversite eğitiminde tamamen kopan öğretmen adaylarının yeniden matematik

Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmede İstihdam Sorunu: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Örneği

ile karşılaşmaları KPSS sınavı ile öğretmen eğitim programlarının uyuşmadığını işaret etmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarının mezun oldukları üniversiteye göre KPSS sonucuna göre atanma durumları önem taşımaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunu veren üniversitelerin 2006 yılı KPSS’deki başarı sıralaması ise aşağıda görülmektedir:

- 1) Çukurova Üniversitesi
- 2) Dicle Üniversitesi
- 3) Fırat Üniversitesi
- 4) Ankara Üniversitesi
- 5) Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.

2007 yılı KPSS sonuçlarına göre üniversitelerin ilk beşte başarı durumu da aşağıdaki gibidir:

- 1) Çukurova Üniversitesi
- 2) Ankara Üniversitesi
- 3) Erciyes Üniversitesi
- 4) Cumhuriyet Üniversitesi
- 5) Gaziantep Üniversitesi (www.memurlar.net, 15.04.2009).

KPSS sonucuna göre Türkiye’de devlet okullarında çalışan öğretmenler kadrolu, sözleşmeli (657/4-B’li), ek ders karşılığı çalışan 657/4-C’li, vekil (657/8. madde) ve ücretli olarak istihdam edilmektedir. 2007/2008 öğretim yılında ilköğretimde 386,130 kadrolu öğretmen görev yaparken 36,134 sözleşmeli öğretmen görev yapmıştır (Bu noktada Sosyal Bilgiler Öğretmenleri’nin kadrolu/sözleşmeli olarak sayıları hakkında verilere ulaşılammıştır.). Aynı yıl sözleşmeli öğretmenlerin yaklaşık on katı sayıda kadrolu öğretmen (%91) ilköğretimde görev yapmıştır. MEB’nın TBMM’de temsil edilen bir parti başkanının soru önergesine 02.02.2010 tarih ve 6773 sayılı yazısı ile verdiği cevabında söz konusu kadro şekillerinin bölgelere göre sayıları aşağıdaki Tablo 4’te görülmektedir:

Sultan BAYSAN-Berrin ERCAN-Adnan ÖZTÜRK

Tablo 4: Ücretli Sosyal Bilgiler Öğretmen Sayısının İllere Göre Dağılımı (2009–2010)

İl Kodu	İl Adı	Ücretli Öğretmen Sayısı	İl Kodu	İl Adı	Ücretli Öğretmen Sayısı
01	Adana	1726	41	Kocaeli	1746
02	Adıyaman	352	42	Konya	1537
03	Afyon	563	43	Kütahya	211
04	Ağrı	847	44	Malatya	466
05	Amasya	222	45	Manisa	994
06	Ankara	2765	46	K.Maraş	818
07	Antalya	1848	47	Mardin	732
08	Artvin	161	48	Muğla	536
09	Aydın	527	49	Muş	777
10	Balıkesir	520	50	Nevşehir	90
11	Bilecik	219	51	Niğde	173
12	Bingöl	342	52	Ordu	327
13	Bitlis	502	53	Rize	288
14	Bolu	298	54	Sakarya	1108
15	Burdur	229	55	Samsun	767
16	Bursa	2379	56	Siirt	306
17	Çanakkale	292	57	Sinop	187
18	Çankırı	92	58	Sivas	528
19	Çorum	308	59	Tekirdağ	1169
20	Denizli	996	60	Tokat	282
21	Diyarbakır	1875	61	Trabzon	621
22	Edirne	243	62	Tunceli	52
23	Elazığ	208	63	Şanlıurfa	2846
24	Erzincan	63	64	Uşak	143
25	Erzurum	624	65	Van	1444
26	Eskişehir	702	66	Yozgat	319
27	Gaziantep	1444	67	Zonguldak	597
28	Giresun	299	68	Aksaray	501
29	Gümüşhane	86	69	Bayburt	71
30	Hakkari	588	70	Karaman	200
31	Hatay	2904	71	Kırıkkale	515
32	Isparta	346	72	Batman	774

Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmede İstihdam Sorunu: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Örneği

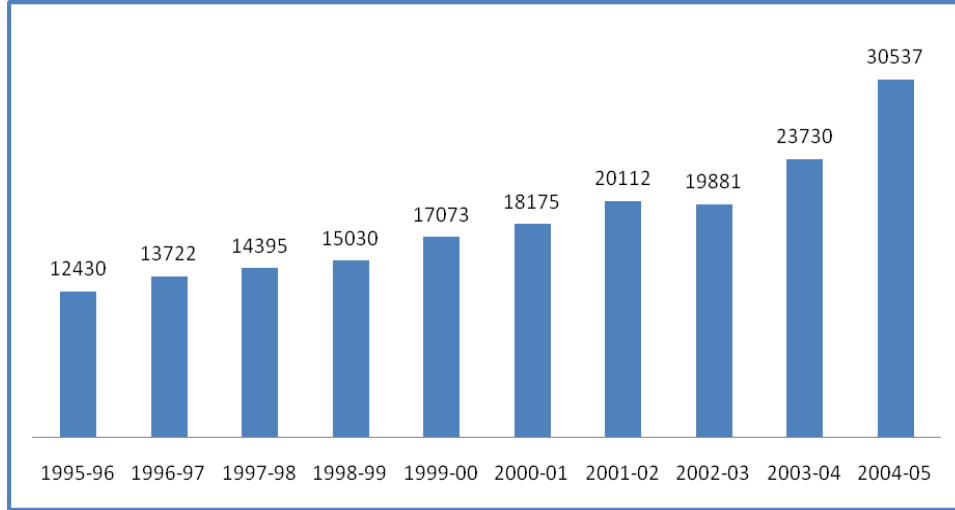
33	Mersin	1394	73	Şırnak	455
34	İstanbul	8493	74	Bartın	71
35	İzmir	2063	75	Ardahan	98
36	Kars	409	76	Iğdır	273
37	Kastamonu	173	77	Yalova	121
38	Kayseri	1136	78	Karabük	91
39	Kırklareli	320	79	Kilis	112
40	Kırşehir	67	80	Osmaniye	411
			81	Düzce	533
TOPLAM					61,551

Kaynak: Kandemir, 2010

Tablo 4’te belirtilen rakamlar bir bakıma okulların ihtiyacı olan, ancak, bu ihtiyacı kadrolu öğretmen yerine ücretli öğretmenle geçici olarak giderildiğini göstermektedir. Bir ücretli öğretmenin, günlük çalıştığı saat üzerinden ücret aldığı, tatillerde ücret almadığı göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu 61,551 kişilik ücretli öğretmenin okullarda görev yapması devletin önemli bir mali yükümlülüğünden kurtulduğunu göstermektedir. Ücretli öğretmen uygulaması nedeniyle okulların öğretmen ihtiyacı geçici olarak karşılanmakta ve bunun sonucu pek çok öğretmen istihdam edilememekte, ücretli öğretmen uygulaması ile öğretmen istihdamı ve öğretmen açığı ötelenmektedir. Türkiye’de her alanda görülen mali sorunlar, kamu sektöründe de bu şekilde kendisini hissettirmektedir.

Devlet Okulları dışında öğretmenlerin istihdam alanı ise dershaneler ve özel okullardır. Nitekim Şekil 4’te özel öğretim kurumlarının yaygın türü olan dershanelerde görev yapan öğretmenlerin yıllara göre sayıları incelendiğinde bu kurumların öğretmenler için önemli bir iş kaynağı olduğu açık olarak görülmektedir.

Şekil 4: Yıllara Göre Dershanelerde (Tüm Branşlarda) Çalışan Öğretmenlerin Sayısı (1995–2005)

Kaynak: Türk Eğitim Derneği, 2005: 39

Şekil 4’te de görüldüğü gibi özel dershanelerde çalışan öğretmen sayısı sürekli artma eğilimindedir. Türk Eğitim Derneği (2005) verilerine göre, 1995–1996 eğitim öğretim yılında tüm dallarda özel dershanelerde çalışan öğretmen sayısı 12 bin civarındayken 2004–2005 eğitim öğretim yılında 30 binin üzerine çıkmıştır (Bu çalışmada özel dershanelerde çalışan Sosyal Bilgiler öğretmeni sayısı ile ilgili veri araştırılmış, fakat bu verinin bulunamamasından dolayı burada konuyla ilgili yorum yapılamamıştır). Sönmezer ve Eryaman’ın (2008) belirttiğine göre, 2002 yılında özel dershane sayısı 2,122 iken, 2007 yılında bu rakam 3,986’ya ulaşmıştır. Aynı dönemde dershanelerde öğretmen sayısı 19,881’den 47,621’e yükselmiştir (Sönmezer ve Eryaman, 2008). Rakamlar dikkate alındığında öğretmenler için özel öğretim kurumlarının önemli bir istihdam kaynağı oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Atanamayan öğretmen adayları için devlet okulları ve özel kurumların dışında Emniyet Teşkilatı’nda polis olmak 2005 yılından itibaren ayrı bir seçenek olmuştur. Nitekim 24.3.2005 tarih ve 5321 sayılı *Emniyet Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*’un 2. maddesine göre 3201 sayılı kanuna eklenen Ek 24. madde ile öğretmen adaylarına polis olmanın yolu açılmıştır (Bu tarihten itibaren Eğitim Fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının emniyet teşkilatında hangi oranda görev yaptıklarını tespit etmek amacıyla resmi yazışma yolu kullanılarak veri alınmaya çalışılmış, ancak cevap

Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmede İstihdam Sorunu: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Örneği

alınmamıştır. Bu nedenle çalışmada bu konu kapsam dışı kalmıştır. (Bu tarihten itibaren Eğitim Fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının emniyet teşkilatında hangi oranda görev yaptıklarını tespit etmek amacıyla resmi yazışma yolu kullanılarak veri alınmaya çalışılmış, ancak cevap alınmamıştır. Bu nedenle çalışmada bu konu kapsam dışı kalmıştır).

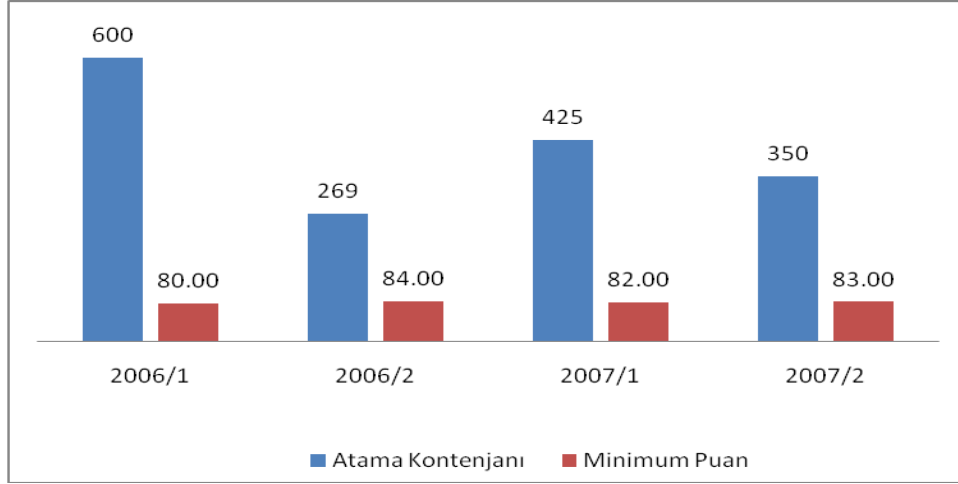
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programından mezun olanlar da diğer alanlardaki öğretmen adayları ile benzer bir durum sergilemektedir. Daha önce de belirtildiği gibi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programının bulunduğu üniversite sayısı ve kontenjanları sürekli olarak artış göstermektedir. Ancak bu olumlu gelişmeye karşılık, öğretmenlerin mezuniyet sonrası istihdam edilmeleri konusunda paralel bir gelişme yaşanmadığı açıktır. Öyle ki, 2004–2005 öğretim yılında toplam 3395 Sosyal Bilgiler Öğretmen adayı üniversiteden mezun olmuştur. Buna karşılık ataması yapılan Sosyal Bilgiler öğretmeni sayısı ise sözleşmeli olanlar hariç 1112’dir (Kavak vd., 2007: 243). Bu durum her yıl artan sayıda mezunlar ve ataması yapılmamış işsiz Sosyal Bilgiler öğretmeni anlamına gelmektedir. Örneğin, 2004 yılında üniversitelerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programına ayrılan (ikinci öğretim de dâhil) toplam kontenjan sayısı 3540’tır (www.osym.gov.tr, 15.12.2008). Buna karşılık 2004 yılında üniversitelerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programına yerleşen öğretmen adaylarının mezun oldukları 2008 yılında 533 Sosyal Bilgiler öğretmeni kadrolu olarak, 643 Sosyal Bilgiler öğretmeni ise sözleşmeli olarak atanmıştır. Diğer bir ifadeyle Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programından mezun olan öğretmen adayı sayısı ile atanan öğretmen adayları arasında üçte biri oranında fark bulunmaktadır. Bu durumda ataması yapılmayan öğretmen adayları vekil öğretmenlik yaparak ya da dershanelerde ve özel okullarda çalışarak söz konusu soruna geçici çözüm bulmaya çalışmaktadır.

Diğer yandan Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programından mezun olup ta KPSS sınavına girip kendi iş kolu dışında kamuda çalışanlar da bulunmaktadır. Bu durum da kendi alanı haricinde çalışma nedeniyle çalışılan işe göre aşırı kalifiye olma ya da ilgili işin nasıl yapıldığını bilmeme nedenleriyle iş doyumu ve verimliliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Atama bekleyen Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunu sayısının artmasına paralel olarak atamaya esas olan taban puanları da sürekli olarak yükselmektedir (Şekil 5). Şekil 5’te de görüldüğü gibi 2006-2007 yıllarında ilk atama kontenjanları Şubat ayında yapılan birinci dönem atamalarında artmış ve Ağustos ayında yapılan ikinci dönem atamalarında ise azalmıştır. Minimum puanlar ise ikinci atama dönemindeki puanlardan daha azdır. Birinci atama

Sultan BAYSAN-Berrin ERCAN-Adnan ÖZTÜRK

döneminde alınması planlanan öğretmen sayısının ikinci atama döneminden fazla olması bunun bir sebebi olarak düşünülebilir.

Şekil 5: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Atama Kontenjanları ve Taban Puanları (2006-2007)

Kaynak: personel.meb.gov.tr

Aşağıdaki harita 2007/1 atamaları itibariyle ilk atama biçimiyle atanan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin illere göre dağılımını vermektedir. (Şekil 6). Bu kontenjanlar yıllara göre değişiklik göstermekle birlikte fikir vermesi açısından değerlendirilmelidir. Nitekim Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yer alan illere yapılan atamaların ortalaması 10'un üstünde iken, ataması yapılan öğretmen sayısı Batı bölgelerinde 0'a kadar inmektedir. Bu da bir bakıma öğretmen adaylarının atanmaya olan ihtiyaçlarını Doğu bölgelerinde nüfus artışının Türkiye ortalamasından fazla olmasından kaynaklanan öğretmen sıkıntısını gidermek için devletin bunu bir avantaja dönüştürdüğünü göstermektedir. En yüksek doğurganlık hızı Doğu Anadolu'da (3.3), en düşük doğurganlık hızı ise kadın başına 1.9 doğum ile Batı, Orta ve Kuzey Anadolu'da tespit edilmiştir (Türkiye'de Nüfusa İlişkin Göstergeler" başlıklı TÜBİTAK araştırması, 2010, 'En doğurgan kadınlar, Doğu Anadolu'da' 31 Ekim 2010.)

Sultan BAYSAN-Berrin ERCAN-Adnan ÖZTÜRK

olarak geliştirilmesi, gereken yeterliliklerin kazandırılabilmesi için hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitimde etkin yöntemlerin uygulanması,

YÖK ile işbirliği içerisinde, öğretmen açığı bulunan alanlarda ihtiyacın karşılanması için üniversite kontenjanlarının artırılması ve ihtiyaç fazlası bulunan alanlarda kontenjanların düşürülmesi çalışmalarının yapılması” öngörülen çalışmalar aşağıda yer almaktadır.

Bu noktada Eğitim Fakültelerinin kontenjanlarının düzenlenmesinde YÖK (Yükseköğretim Kurulu) ve MEB arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanması önemli yere sahiptir. Oysaki YÖK ve MEB arasındaki etkili iletişim ve etkileşimin kopuk olduğu gözlenmektedir (Şimşek, 2005: 6). Halbuki öğretmen ihtiyacının Bakanlıkça belirlenmesi ve bu doğrultuda YÖK tarafından Eğitim Fakültelerinin kontenjanlarında düzenlemelerin gözden geçirilmesi önem taşımaktadır. Ülkenin büyüklüğü ve ortalama %1.5 nüfus artışı ve 2000 yılı verilerine göre Türkiye nüfusunun yaklaşık üçte birinin 15 yaşın altında olduğu da (Tablo 4) hesaba katılarak öğretmen istihdamı için mali kaynağın bulunması/aktarılması konusu öncelikle ele alınmalıdır. Avrupa Birliği ülkelerinde eğitime ayrılan payın ortalama % 4–5, İskandinav ülkelerinde %7–10, Türkiye’de %3 civarında olması önceliğimizin henüz eğitim olmadığını göstermektedir. Hâlbuki eğitime harcanan para insana ve geleceğe yatırımdır. Ancak eğitimde sürdürülebilir bir gelişme kaliteli öğretmenlerin yetiştirilip, bu öğretmenlere istihdam olanağı sunulması ile mümkün olabilir.

Tablo 4: Türkiye’nin nüfus yapısı, 2000 (%)

0–14 yaş	15–64 yaş	65 +
30.0	64.4	5.6

Kaynak: DPT, 8. Kalkınma Planı, 2001–2005: 89

Öğretmen istihdamında karşılaşılabilecek bir diğer sorun da daha önce de bu çalışmada sözü edilen diğer fakültelerdeki öğrencilere ve mezunlara öğretmenlik meslek bilgisi (pedagojik formasyon) verilmesidir. Eğitim Fakülteleri mezunları dahi öğretmen olarak atanamazken, diğer fakülte mezunlarına da öğretmenlik yolunun açılması yeni ve daha büyük bir istihdam sorunu yaratacaktır. Eğitim Fakültelerinin kurulmalarında temel gerekçe ülkenin öğretmen ihtiyacını karşılamaktır. Bu amaçla eğitime başlayan öğrencilerin mesleğe daha hazır halde mezun olmaları açıktır. Diğer bir sorun da Eğitim Fakültelerinde öğretim elemanlarının ders yükünün hâlihazırda fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Normal ders yükünün yanında bir de

Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmede İstihdam Sorunu: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Örneği

öğretmenlik formasyon programının getirdiği ders yükü ve öğrenci sayısının yarattığı kayıt, kabul, sınavlar, sınıf ortamı yaratma vb açılardan Eğitim Fakültelerindeki işleyişi de hayli aksatmaktadır. Bu durum yapılacak yeni çalışmalar sonucunda açıklığa kavuşturulmalıdır. Ancak diğer fakültelerin öğretmen yetiştirmenin amacı açısından temel kurulma gerekçelerinden olmadığı da burada belirtilmelidir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’de 1997’de Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu Eğitim uygulamasına geçilmesi ile birlikte Eğitim Fakültelerinde yeni programlar açılmıştır. Söz konusu programlar gerek kontenjan ve gerekse sayı bakımından önemli bir artış göstermiştir. Ancak öğretmen adaylarının atanmaları, programlarda nicelik olarak görülen bu olumlu gelişmeye paralel olarak gerçekleşmemiştir. Bu nedenle öğretmen adayları mezuniyet sonrası istihdam sorunu ile karşılaşmaktadır. Söz konusu problem Eğitim Fakültelerindeki programların düzenlenmesinde geleceğe yönelik öğretmen ihtiyacının dikkate yeterince alınmadığını göstermekte ve öğretmen ihtiyacı doğrultusunda Eğitim Fakültelerinde uzun vadeli geleceğe yönelik planlamaların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Türkiye’de öğretmen yetiştiren Eğitim Fakülteleri ile öğretmen adayları için önemli istihdam kaynağı olan Milli Eğitim ve Maliye Bakanlıkları arasında gerekli koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması gerekmektedir.

Vurgulanması gerekli bir diğer nokta da Şekil 2 ve 3’te görüldüğü gibi, soru sayıları itibariyle KPSS sınavının fakültelerde izlenen öğretim programı ile bire bir uyuşmamasıdır. Örneğin, Sosyal bilgiler öğretmen adayları matematik dersi görmez iken KPSS’de Genel Yetenek soru dağılımına bakıldığında 30 soru karşımıza çıkmaktadır (Oktaylar, 2011). Öğretmen adaylarını elemeye yönelik olarak hazırlandığı düşünülen KPSS sınavı ile fakültelerde okutulan müfredat uyumunun sağlanması öğretmen adaylarının yetiştiği alanla ilgili olarak sınanması, alanında daha iyi yetişmiş öğretmen adaylarını atama açısından daha güvenilir ve adil bir seçme yapılmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2006). *Türk Eğitim Tarihi* (10.Baskı). Ankara: Pegem A.
ANKA Haber Ajansı. (2010). En Doğurgan Kadınlar, Doğu Anadolu’da. (31.10.2010)
http://www.netgazete.com/News/736122/en_dogurgan_kadinlar_dogu_anadoluda_.aspx.

- 24.3.2005 tarih ve 5321 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.
- (1945). Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt: I, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Çağlar, D. (1987). “Öğretmen adaylarının seçimi ile ilgili uygulamaların dünü, bugünü ve yarını”. *Çağdaş Eğitim Dergisi*. Kasım.127(9-10)
- Devlet Planlama Teşkilatı (2000). “Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, Ankara
- Dilaver, H. (1996). *Türkiye’de öğretmen istihdamının dünü, bugünü ve yarını*. Fındıkçı, F.: İstanbul Kültür Koleji Eğitim Vakfı.No:1.
- Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik, 18.03.2002, s. 2002/3975.
- Kandemir, A. (2010). Bakanlık Ücretli Öğretmen Sayılarını Açıkladı mı? (05.03.2010). <http://www.kamudan.com..>
- Kavak, Y., Aydın, A., Altun, S.A. (2007). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982–2007)*, Ankara: Yükseköğretim Kurulu Yayını 2007-5.
- Okçal, R. (2005). *Öğretmen yetiştirme sistemimiz; tarihsel gelişim, bugünkü durum ve öğretmen eğitimi sorununa bir sistemler yaklaşımı*. Ankara: Ütopya.
- Oktaylar, H.C. (2010). *KPSS Eğitim Bilimleri*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- ÖSYM II. Basamak Kılavuzları, (1997, 1998).
- ÖSYM Kontenjan Kılavuzları, (1999, 2006, 2007, 2008).
- Sönmezer, M.G., Eryaman, M.Y. (2008). “Kamu ve Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin İş Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması”, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4(2), ss.189–212.
- Şimşek, H. (2005). *Eğitimde Reform ve Değişim Kararlılığı*. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından 2005 Mayıs ayında düzenlenen “Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılanmanın Getirdiği Sorunlar” başlıklı panelde yapılan konuşma, Ankara.
- TC Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı (1998). *Cumhuriyet’in 75. Yılında Gelişmeler ve Hedefler*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- TC Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi (Haziran 2000). c. 63, sayı 2513 Ek.

***Türkiye’de Öğretmen Yetiştirmede İstihdam Sorunu: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Örneği***

TC Milli Eğitim Bakanlığı’nın Çalışma Programı (2007–2013). Ankara.

Türk Eğitim Derneği (2005). *Türkiye’de Üniversiteye Giriş Sistemi Araştırması
ve Çözüm Önerileri Sonuç Raporu*, Ankara.

YÖK (2007). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (1982–2007):
Öğretmenin Üniversitede Yetiştirilmesinin Değerlendirilmesi*, Ankara:
YÖK Yayını 2007–5.